

УДК 336.71

ГЛАДИНЕЦЬ Н. Ю.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
ШКЕЛЕБЕЙ В. В.,
магістр,
Мукачівський державний університет

КАПІТАЛІЗАЦІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стабільність банківської системи є запорукою ефективного розвитку економіки. Про стабільність функціонування банківського сектору свідчить своєчасність розрахунків, виконання в повному обсязі зобов'язань банків, їх прибуткова діяльність тощо.

Для того, щоб підтримувати на належному рівні стабільність банківської системи, Національним банком України розроблено систему економічних нормативів з метою регулювання діяльності банків в цілому та банківського капіталу зокрема. До групи економічних нормативів, які регулюють капітальну базу банківського сектору, відносять три нормативи капіталу – норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) та співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3). Регулятивне значення нормативу мінімального розміру регулятивного капіталу (норматив Н1) встановлено на рівні не менше 120 млн грн. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (норматив Н2), який розраховується як відношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів повинен бути не менше 10%, а співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (норматив Н3) – не менше 9%.

НБУ як орган регулювання та нагляду за діяльністю банків стежить за тим, щоб банки дотримувалися нормативів. Як видно з даних табл. 1, протягом 2009-2014 рр. спостерігалася тенденція до збільшення розміру регулятивного капіталу: якщо у 2008 р. його обсяг становив 72,26 млрд. грн., то вже до 2014 р. він зріс до 204,97 млрд. грн. Однак, у наступні періоди (2015-2016 рр.) спостерігається тенденція до зменшення суми регулятивного капіталу банківського сектору України, що пов'язане із масовим банкрутством комерційних банків та виведенням їх з ринку, тобто періодом так званого «очищення банківської системи». Що стосується нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу, то його значення у 2008 р. становило 13,92% при нормі 10%, а на початку 2014 р. – 18,26% з подальшим зниженням до 13,45% на кінець 2016 року. Норматив Н3 станом на 01.01.2008 р. становив 8,91 %, а на початку 2014 р. зріс до 13,98 %.

Таблиця 1

Значення економічних нормативів капіталу банків України

Період	Н1 Регулятивний капітал (тис. грн.)	Н2 Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10%)	Н3 Норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (не менше 9%)	Н3-1 Норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (не менше 10%)
01.01.2008 р.	72 264 704	13,92	8,91	-
01.01.2009 р.	123 065 598	14,01	11,82	-
01.01.2010 р.	135 802 128	18,08	13,91	-
01.01.2011 р.	160 896 945	20,83	14,57	-
01.01.2012 р.	178 454 000	18,90	14,96	-
01.01.2013 р.	178 908 900	18,06	14,89	18,281
01.01.2014 р.	204 975 900	18,26	13,98	17,41
01.01.2015 р.	188 948 900	15,60	-	-
01.01.2016 р.	129 816 900	12,31	-	-
01.11.2016 р.	136 640 269	13,45	-	-

Джерело: складено за даними [1]

Починаючи з лютого 2013 р., НБУ почав розраховувати норматив Н3-1 як відношення регулятивного капіталу до зобов'язань, нормативне значення – не менше 10 %. Суть цього нормативу полягає у тому, що він визначає достатність у банку власних коштів, щоб виконати свої зобов'язання перед вкладниками та кредиторами. Загалом комерційні банки протягом 2013-2014 рр. дотримувалися цього нормативу.

Світова фінансова криза 2008-2009 рр. мала руйнівні наслідки для банківської системи України. Через паніку, що була спричинена втратою довіри до банків, очікуванням девальвації гривні, вкладники почали масово вилучати свої депозити, що призвело до того, що банки мали нестачу в ліквідних коштах, а деякі збанкрутували. Саме через недостатній рівень капіталу багато банків не змогли вчасно зреагувати на ризики, що і призвело до погіршення їх фінансового стану. Банкам потрібно було збільшувати обсяг капіталу. Якщо протягом 2009 р. банки нарощували свій капітал за рахунок програми рекапіталізації або коштів материнських іноземних компаній, то в наступні роки – власними силами, оскільки зовнішні джерела стали недоступними через проблеми на світовому фінансовому ринку.

З метою підвищення стійкості банківської системи України та захисту інтересів вкладників та кредиторів, а також на виконання взятих Україною зобов'язань перед МВФ Національним банком у 2014 році здійснено діагностичне обстеження 35 найбільших банків України задля оцінки якості активів, достатності (адекватності) регулятивного капіталу, визначення необхідних обсягів докапіталізації банків на період до кінця 2016 року. Діагностичне обстеження проводилось у два етапи: до 31.07.2014 р. – щодо 15 банків I групи та до 30.09.2014 – щодо 20 наступних найбільших за розміром активів банків. За його

результатами визначено необхідність докапіталізації 17 банків на загальну суму 57,9 млрд. грн. [2].

У своїй діяльності Національний банк України приділяє значну увагу саме проблемам капіталізації та нарощування як статутного капіталу банків, так і інших складових власних коштів банків. Завдяки такій політиці останніми роками спостерігається стала тенденція до зростання обсягів капіталу банків та частки статутного капіталу в його загальній сумі.

Низький рівень капіталізації більшості комерційних банків України штовхає їх на проведення агресивної політики, спрямованої на досягнення високого рівня прибутку. Шлях забезпечення зростання власного капіталу за рахунок накопичення прибутку є одним з найпростіших та найдешевших. Однак така політика пов'язана з високим рівнем ризику. Низька ефективність функціонування банківської системи, на думку багатьох науковців, пов'язана передусім з обмеженістю конкуренції між комерційними банками. Це пояснюється, по-перше, тим, що найбільші банки країни, на які припадає приблизно половина активів усієї банківської системи, належать державі або залежать від неї. А по-друге, це пояснюється сильною залежністю комерційних банків від коштів центрального банку.

Для вирішення проблеми капіталізації банківського сектору потрібно забезпечити:

- 1) використання джерел залучення коштів недепозитного походження на зовнішніх та внутрішніх ринках капіталу;
- 2) забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків відносно профілю діяльності банку;
- 3) підвищення рівня капіталу банку за рахунок випуску нових акцій та внесків власників банку [3, с. 46];
- 4) удосконалення оподаткування банків, зменшення податкового тиску на банки з метою прискорення їхньої капіталізації і збільшення обсягів кредитування реального сектору;
- 5) удосконалення діяльності валютного і підвищення ролі фондового ринку.

Список використаних джерел

2. Значення економічних нормативів по системі банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=84901.
3. Річний звіт Національного банку України за 2015 рік // Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document>.
3. Сисоєва Л. Ю. Проблемні аспекти капіталізації банків України / Л. Ю. Сисоєва, С. А. Штанько // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – Вип. 2(35). – С. 42-47.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>